

WĘGRY

I.

Dane ekonomiczne branży

1. Wśród członków Związków Zaw. Pracowników Górnictwa i Energetyki (zwany dalej: BDSZ) nie występuje przemysł węglowodorów (należy on do odrębnego związku zaw. Górnictwo MOL). Niefortunny jest wybór terminów jako, że w nr kodowych Centralnego Urzędu Statystycznego (zwany dalej: KSH) nastąpiły zmiany.

Po integracji kopalni-elektrowni na dziś już tylko w dwóch kopalniach węglowych (Vértesi Erőmű SA, węgiel brunatny i Mátraerő SA kopalnictwo lignitu) jest prowadzona produkcja, ale dane tych SA już nie figurują pod kodem górnictwa w zestawieniach KSH lecz pod kodem energii elektrycznej.

2. Większość wielkich przedsiębiorstw stanowi własność zagraniczną z udziałem około 50%-ym. 30% to własność prywatna, a 20% pozostałe to własność państwowa. W zakresie małych przedsiębiorzeń właścicielami są głównie obcokrajowcy, a w sferze mikroprzedsiębiorstw dominują właściciele krajowi. Dwaj największy pracodawcy górniczy: Elektrownia Mátraerő SA stanowi większościową własność zagraniczną, a Elektrownia Vértesi Erőmű SA stanowi w przeważającej mierze własność państwa. O wielu mniejszych spółkach niestety nie posiadamy danych konkretnych dotyczących stosunków własności (COLAS Északkő Bányászati Sp.z o.o. posiada większościowego właściciela zagranicznego, KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Sp. Zo.o. jest w 100 % własnością węgierską).

3. Wg zaszeregowania ISCO 88 liczba zatrudnionych w górnictwie wynosi łącznie 8790 osób, w tym 3590 osób – górników pracujących w ramach integracji kopalnia-elektrownia- jest zarejestrowanych w branży energii elektrycznej. Podobna jest sytuacja w kopalnictwie boksytu i rudy manganu jako że w roku 2004 w kopalnictwie boksytów pracowało 464 osób, a rudy manganu 81 osoba, i one prawdopodobnie figurują pod innym nr kodowym (kopalnictwo boksytów należy do Alumínium Węgierskie SA). Wg głównej grupy 1-3 w górnictwie 1300, a w przemyśle energii elektrycznej 720 wynosi liczba pracowników umysłowych. Wg głównej grupy 4-9 w górnictwie 4800 osób, a spośród górników pracujących w przemyśle energetycznym 2870 osób należy do kategorii pracowników fizycznych. Łączna liczba pracowników umysłowych wynosi więc 2020 a fizycznych 7670.

Dostarczone przez nas dane zawierają najświeższe dane GUS-u (KSH), ostatecznych danych z 2005 roku GUS jeszcze nie opublikował.

4. GUS pod hasłem „C” górnictwo stosuje następujące kody branżowe:

10. Górnictwo węglowe, wydobycia torfu
11. wydobycie ropy naftowej i gazu ziemnego - usługi
12. Uran, ruda toru - kopalnictwo
- 13 Kopalnictwo rud o zawartości metalu
- 14 Inne kopalnictwo

Liczba funkcjonujących w górnictwie przedsiębiorzeń zespołowych o osobowości prawnej wg kategorii stanu liczebnego (na dzień 31 grudnia 2000.)

Poniżej 5 osób	216
Pomiędzy 5 - 9 osób	34
Pomiędzy 10 – 19 osób	28
Pomiędzy 20 – 49 osób	28
Pomiędzy 50 – 249	28
Powyżej 250 osób	7

razem 341

liczba rejestrowanych przedsiębiorstw zespołowych o osobowości prawnej w górnictwie wg kategorii stanu liczebnego (na 31 grudnia 2004.)

poniżej 5 osób	315
między 5 – 9 osób	51
między 10 – 19 osób	55
między 20 – 49 osób	45
między 50 – 249 osób	21
250 osób i powyżej	4
razem	491

Liczba funkcjonujących w górnictwie przedsiębiorstw o osobowości prawnej wg formy gospodarowania (na 31 grudnia 2000.)

Górnictwo łącznie:	
Spółka gospodarczy	336
w tym Sp.zo.o.	328
SA	8
Spółdzielnia	2
Inne przedsiębiorstwo zespołowe	3
W tym przedsiębiorstwo	2
Łącznie	341

Liczba funkcjonujących w górnictwie przedsiębiorstw zespołowych bez osobowości prawnej wg formy gospodarowania i indywidualnych przedsiębiorstw w górnictwie (na 31 grudnia 2000.)

Spółka jawna	3
Spółka komandytowa	102
Inne przedsiębiorstwo zespołowe	3
W tym: zespoły gospodarcze	2
Przedsiębiorstwa zespołowe łącznie	108
Przedsiębiorstwa indywidualne	32

Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw zespołowych bez osobowości prawnej wg form gospodarowania i przedsiębiorstwa indywidualne w górnictwie (31 grudnia 2004)

Spółka jawna	4
Spółka komandytowa	1115
Inne przedsiębiorstwo zespołowe	5
W tym: zespoły gospodarcze	1
Przedsiębiorstwa zespołowe łącznie	124
Przedsiębiorstwa indywidualne	55

Liczba osób zatrudnionych w górnictwie (31 grudnia 2000)

	Fizyczni	Umysłowi	Łącznie
31 grudnia 2000	5202	1378	6580

Liczba osób zatrudnionych w górnictwie (31 grudnia 2004)

	Fizyczni	Umysłowi	Łącznie
--	----------	----------	---------

4098   1144   5242

Produkcja i zbyt w branży (w 2000 r.)

	10	11	12	13	14
Produkcja (mln ton)	11221	13617	0	6312	24840
Zbyt					
Łącznie	11529	13960	0	6245	24808
Dla kraju	11149	11374	0	6245	23082
Na export	379	2586	0	0	1726

Produkcja i zbyt w branży (w 2004 r.)

	10	11	12	13	14
produkcja (mln ton)	6930	11929	0	0	47898
Zbyt					
Razem	6856	11881	0	0	47637
Dla kraju	6301	11384	0	0	46522
Na export	555	497	0	0	1115

Przedstawienie branży

W tym rozdziale przedstawiamy całość węgierskiego majątku surowców mineralnych i produkcję. Węgry są krajem średnio zaopatrzonym w surowce mineralne. Z niektórych surowców mineralnych posiadamy bogate zasoby (np. lignit) co przedstawia niniejsza tabela.

Zestawienie danych dotyczących znanego majątku surowcowego Węgier (2003-2004)

Surowiec	Majątek przemysłowy 2003. I.1.	Produkcja w 2003	Majątek geologiczny 2004. I.1.	Majątek przemysłowy 2004. I.1.	Zasoby na 2004. I.1.	NGE** 2003. I.1.	NGE** 2004. I.1.
	Mln t	Mln t	Mln t	Mln t	Rok	Mld Ft	Mld Ft
Ropa naftowa	22,2	1,13	221,6	20,8	18	791,9	660,8
Gaz ziemny	67,1	3,13	176,5	68,9	22	1248,8	1596,0
Gaz CO2	32,0	0,10	46,5	30,9	>100	10,2	9,8
Czarny węgiel kamienny	197,0	0,67	1596,7	199,0	>100	29,6	41,9
Brunatny węgiel kamienny	193,9	4,13	3210,5	186,7	45	106,9	107,2
Lignit (odkrywkowy)	2949,7	8,56	5811,5	2941,6	>100	1557,1	1542,5

Ruda uranu	-	-	26,7	-	-	-	-
Boksyt	39,1	0,71	131,4	38,6	54	50,7	42,6
Ruda ołowiu i cynku	-	-	90,8	-	-	-	-
Ruda miedzi	0	-	781,2	0	-	0,1	0,1
Rudy metali szlachetnych	1,1	-	36,6	1,1	-	2,8	2,8
Ruda manganu	0,3	0,05	79,9	2,5	50	0,2	1,3
Surowce dla kopalnictwa mineralnego	1070,8	2,90	3198,1	1061,5	>100	866,4	923,6
Surowce dla przemysłu cementowego	1338,0	5,83	2720,3	1155,5	>100	299,4	242,7
Kamienie budowlane i ozdobne	2115,9	10,09	3812,8	2081,4	>100	867,3	765,2
Piasek i żwir	3472,8	42,03	6407,4	3756,3	89	370,7	721,9
Surowce dla przemysłu ceramicznego	1000,8	6,33	1786,7	1007,4	>100	195,8	147,5
Torf i ziemia bagnista	111,1	0,12	182,4	111,0	>100	539,0	143,6
Łącznie:	12611,8	85,81	30317,6	12663,2	-	6936,9	6949,5

* 1.000 m³ gazu = 1 tona

** NGE = Nominalny Wynik Ekonomiczny

Nasze górnictwo krajowe charakteryzuje się dwoistością. Wielkość produkcji wzrasta a jednocześnie liczba zatrudnionych w górnictwie maleje. Decydującą przyczyną tego jest, że produkcja głębinowych kopalń węglowych znacznie spadła a jednocześnie wzrasta produkcja niemetalicznych surowców mineralnych zatrudniająca względnie mniejszą liczbę siły roboczej. Potwierdza to niniejsza tabela:

Produkcja surowców mineralnych W mln ton	2001	2002	2003	2004
Ropa naftowa	1,1	1,1	1,1	1,1
Gaz ziemny	3,3	3,1	3,1	3,2
Czarny węgiel kamienny	0,6	0,6	0,7	0,3
Brunatny węgiel kamienny	5,4	4,6	4,1	2,5
Lignit	8,1	7,6	8,6	8,5
Dwutlenek węgla	0,1	0,1	0,2	0,1
Ruda manganu i boksyt	1,0	0,7	0,7	0,65
Niemetaliczne surowce mineralne	59,9	62,5	67,3	73,7
Węgry łącznie:	78,5	80,3	85,8	90,0

Decydującą przyczyną redukcji krajowej produkcji górnictwa czarnego i brunatnego węgla kamiennego było, że wiele spółek kopalnia-elektrownia nie zrealizowało koniecznych z powodu przepisów ekologicznych inwestycji i dlatego zlikwidowano produkcję węgla kamiennego i przechodzą na opalanie biomasami (Bakonyi Erőmű SA, PANONNPOWER SA). Przez to w wielu

zagłębiach węglowych zaprzestano wydobycia (Borsod, Dorog, Mecsek, Tatabánya, Veszprém). Spośród kopalni głębinowych jedynie Elektrownia Vértesi Erőmű SA zrealizowała potrzebną inwestycję i dzięki temu może działać do dziś jedyna kopalnia głębinowa węgla brunatnego w kraju (Márkushegy). Podobnie sprostała przepisom ochrony środowiska Elektrownia Mátrai Erőmű SA, która zaopatrzana jest w paliwo z kopalni lignitu Visonta i Bükkábrány.

Węgry zaś posiadają bardzo poważny - dziś nie produkujący - ale na podstawie majątku mineralnego wykazany, przekraczający 50 mln ton węgla kamiennego i 100 mln ton lignitu majątek przemysłowy:

Zagłębie węglowe	Zasoby	Majątek do wydobycia	
	Szt.	Mln t	PJ
Czarny węgiel kamienny	5	1827,5	25369,3
Brunatny węgiel kamienny	9	793,8	9353,4
Lignit	7	3749,9	27166,0

Przy zbadaniu możliwości wydobycia czarnego węgla kamiennego należy uwzględnić dużą ilość metanu związanego z węglem, i którego wydobycie każe na siebie czekać. Ilość metanu szacuje się na 120 miliardów metrów sześciennych.

Górnictwo rud mające kilkusetletnią przeszłość, kiedyś bardzo znaczące i będące na poziomie światowym, w minionych latach znacznie się ograniczyło.

W 1985 roku zaprzestano wydobycia rud żelaza, siarczków (miedź, ołów, cynk) a górnictwo rudy uranu zakończyło się w 1997. Na dziś z kopalnictwa rud pozostało tylko – z zmniejszoną produkcją – tylko wydobycie boksytu (pod koniec lat 80-tych produkcja jeszcze wynosiła 3 mln ton/rok) i rudy manganu (w latach 60-tych produkcja wynosiła jeszcze 200 000 ton/rok).

Głębinowe wydobycie rud metali nieżelaznych w Recsk jest możliwe tylko z wciągnięciem inwestora planującego na długą metę zwrot inwestowanych środków. Bardzo słusznym działaniem było niepodsadzenie szybu lecz zalanie wodą, i w ten sposób przez wypompowanie będzie ją można w dowolnym terminie otworzyć.

Liczby produkcji surowców mineralnych z 2005 roku - za wyjątkiem niemetalicznych surowców mineralnych – już są do dyspozycji i dane produkcyjne są zgodne z danymi z 2004 roku. Doniosłe znaczenie miało, że również na podst. bardzo pieczołowicie opracowanego i zawierającego merytoryczną treść wniosku związku zaw. Prac. Górnictwa BDSZ Rząd uregulował sytuację Elektrowni Vértesi Erőmű SA, gdzie znany i będący do dyspozycji majątek przemysłowy potrafi zagwarantować produkcję aż do 2020 roku.

W 2006 roku zgodnie z planami nie będzie zmian w tendencji, jedynie w PANNONPOWER HOLDING SA (Pécs) z powodu zamiany paliwa na biomasę zaprzestaną wydobycia czarnego węgla kamiennego. W przypadku pozostałych surowców mineralnych produkcja prawdopodobnie się nie zmieni a nawet ze względu na plany budowy autostrad, budownictwa mieszkaniowego itd. produkcja niemetalicznych surowców mineralnych w małej mierze ewentualnie może wzrastać.

Nasz związek zawodowy uważa za ważne, aby Narodowy Plan Rozwoju zawierał ekonomiczne wydobycie krajowego majątku mineralnego, co musi uwzględniać niniejsze:

W duchu koncepcji „czystego węgla” zamierzonej realizować w UE realizacja niniejszych byłaby uzasadniona ze względu na bezpieczeństwo zaopatrzenia energetycznego, zmniejszenia uzależnienia od importu, zwiększenia zatrudnienia krajowych sił roboczych:

- Budowa nowej elektrowni w oparciu o krajowy majątek lignitowy
- Wydobycie majątku węgla brunatnego z Dubicsany ,
- Wykorzystanie w wielu celach zagłębia węglowego Mecsek
- Wykorzystanie w celach rolniczych krajowego węgla kamiennego (Balinka – Dudar) i lignitu,
- Nagromadzone hałdy, żużel i uboczne produkty przemysłowe mogą być częściowo przetworzone jako wartościowy surowiec. Dziś w kraju powstaje 4-5 mln pyłów a ilość zdeponowanego pyłu wynosi już ponad 180 mln m³ a jego utylizacja wynosi 1%, liczba ta w rozwiniętych państwach unijnych stanowi 60–80 %.

II.

Warunki ustawowe w górnictwie

Ustawa XXII. Z roku 1992 o Kodeksie Pracy

Moc ustawy o Kodeksie Pracy obejmuje wyłącznie stosunki pracy, którego podmiotami są pracodawca i pracobiorca, dla których prawa i obowiązki ustawodawca określa pod względem sfery konkurencji.

Ustawa o górnictwie (1993. évi XLVIII.)

Celem ustawy jest uregulowanie wydobycia surowców mineralnych, badania i wydobycia energii geotermicznej, budowy i eksploatacji rurociągów do transportu węglowodorów, oraz działalności związanych z nimi, zgodnie z ochroną życia, zdrowia, bezpieczeństwa, środowiska i własności, oraz zagospodarowaniem majątku mineralnego i geotermicznego. Ustawa ta w minionych latach została kilkakrotnie znowelizowana (np.: 1997. rok XII. ustawa 2004.rok CXXXVIII. ustawa)

Ustawa z roku 1995 LIII. O ogólnych zasadach ochrony środowiska

Celem ustawy jest stworzenie harmonicznego kontaktu pomiędzy człowiekiem a jego środowiskiem, skoordynowana ochrona całości środowiska oraz jego elementów i procesów, zagwarantowanie zrównoważonego rozwoju. W roku 2001 ustawa w wielu punktach została zmodyfikowana (ustawa z 2001 roku o nowelizacji harmonizacyjnej na rzecz ochrony środowiska)

Ustawa XCIII/1993. o ochronie pracy

Celem ustawy jest na podstawie zasad zawartych w konstytucji regulować warunki osobowe, przedmiotowe i organizacyjne bezpiecznego, niegrożącego zdrowiu wykonywania pracy, w interesie zachowania zdrowia i zdolności do pracy osób wykonujących pracę w sposób zorganizowany i humanizacji warunków pracy, zapobiegając tym wypadkom przy pracy i zachorowaniom związanym z zawodem.

Ustawa do tej pory była znowelizowana 13 razy, ostatnio po naszym przystąpieniu do UE.

Ustawa XV z 2005 roku o handlu jednostkami emisyjnymi gazów cieplarnianych

Celem ustawy jest zmniejszenie przez Republikę Węgierską ryzyka zmiany klimatu następującego pod wpływem działalności ludzkiej drogą stworzenia warunków uczestnictwa w międzynarodowych projektach i współpracy, oraz systemie handlu jednostkami emisyjnymi wspólnoty europejskiej.

Opóźnienie w rozdawaniu tzw. kwot „dwutlenku węgla” może pociągać za sobą utratę miejsc pracy i w ten sposób wywiera bezpośredni wpływ na kontakty pracy.

Rozporządzenie nr 4/2001. Ministerstwa Gospodarki i Transportu o minimalnym poziomie wymogów BHP, które muszą być przestrzegane w kopalniach.

Ogólny Regulamin Bezpieczeństwa Kopalni (ÁBBSZ).

III.

O prywatyzacji

1. Prywatyzacja w górnictwie została przeprowadzona prawie w pełnej mierze i dotknęła ona ponad 90% byłych wielkich przedsiębiorstw i 95% pracobiorców. Nie da się ustalić w procentach wielkości zakontraktowania na zewnątrz (outsourcing) ponieważ branża była prywatyzowana głównie przez postępowanie likwidacyjne i takich danych nie ustalono. Udział pracowników byłych firm, którzy stali się bezrobotnymi jest względnie niski (poniżej 10%), ponieważ większość pracowników

którzy utracili swoją pracę skorzystała ze świadczeń i zniżek specyficznego górniczego zabezpieczenia społecznego.

2. Kapitał zagraniczny pojawił się w branży przeważnie przez inwestorów strategicznych. Inwestorzy niemieccy, amerykańscy, francuscy, austriaccy, skupowali spółki górnicze. W energetyce najbardziej charakterystyczny jest udział kapitału niemieckiego i amerykańskiego, w innych rodzajach górnictwa zaś kapitał austriacki i francuski. Inwestycje firm multinacjonalnych: RWE (kopalnictwo lignitu, energetyka) AES (na początku w miejscowości Lyukóbánya górnictwo węglowe, dziś już tylko energetyka), LINDE (gazy techniczne, wydobywanie CO₂), COLAS (kopalnictwo kamienia), Lasselsberger (kopalnictwo żwiru).

3. Firmy sprywatyzowane osiągają wysoki profit i funkcjonują skutecznie

4. Przy rozpoczęciu prywatyzacji związki zawodowe nie miały znaczącego wpływu. Jeśli zaś chodzi o konkretną zmianę właściciela tj. proces prywatyzacji, to związek zawodowy górników ze zmiennym rezultatem, ale również merytorycznie ingerował. Najbardziej znaczące wyniki stanowiły porozumienia dotyczące polityki zasobami ludzkimi, które przez kontynuowanie układów zbiorowych, porozumienia dotyczące zatrudnień, uwłaszczenie pracobiorców, podwyższone odprawy itp. złagodziły skutki wynikłe z prywatyzacji. Wspólnie z Federacją Związku Zawodowego prac. Energetyki zawarliśmy porozumienie z rządem, w duchu którego określona część (8,6 mld Ft) wpływów prywatyzacyjnych przemysłu energetycznego została wyodrębniona, i fundusz ten udziela dalszej pomocy górnikom znajdującym się w integracji kopalnia-elektrownia. Fundusz ten przez kasę samopomocy BDSZ działa do dziś.

Reprezentację pracobiorców w radach nadzorczych firm mających nowego właściciela gwarantuje przepis prawny.

Prywatyzacja w większej części górnictwa odbyła się drogą likwidacyjną. Towarzyszyło temu utrata znacznej ilości miejsc pracy już przed rozpoczęciem prywatyzacji. Spśród konsekwencji prywatyzacji najbardziej boleśnie dotknęły pracobiorców: dalsze redukcje etatów, ograniczenie świadczeń socjalnych, utrata obiektów socjalnych (domy czasowe, domy wypoczynkowe, sanatoria), redukcja wydziałonych, szczególnie wysokich dochodów. W ustabilizowanych, skutecznie działających spółkach górniczych w sposób odczuwalny poprawiły się dochody i warunki pracy, ale wzrosły też wymagania. W pozostałych spółkach górniczych prywatyzacji towarzyszyły niepewność co do dalszego zatrudnienia, brak wizerunku przyszłości i pogarszające się dochody. W małych i mikroprzedsiębiorstwach znacznie zmalały możliwości pracobiorców w zakresie urzeczywistnienia swoich interesów i organizowania się, pracobiorcy nadużywając swej przewagi w wielu miejscach maksymalnie wykorzystują zatrudnionych i w odpowiedni sposób administrując siebie omijają przepisy prawne.

IV.

Dialog socjalny – o związkach zawodowych, o pracodawcach

1. W dziedzinie górnictwa Związek Zawodowy Pracowników Górnictwa i Energetyki (BDSZ) jest największym związkiem zawodowym, który należy do Krajowej Federacji Węgierskich Związków zawodowych jako do konfederacji.

W branży obecna jest tylko LIGA, w kopalni VÉRT w miejscowości Márkushegy mająca łącznie 35 członków. Nie mamy pełnych informacji co do tego jak organizacja LIGA łączy się z naszą organizacją krajową, na podst. jakich wewnętrznych reguł funkcjonuje, jaką ma sytuację materialną itp.

BDSZ jako organizacja członkowska Federacji Węgierskich Związków Zawodowych aktywnie uczestniczy w pracy federacji. Deleguje 5 osób do rady federacyjnej MSZOSZ (FWZZ) i przewodniczący BDSZ jest członkiem prezydium MSZOSZ (FWZZ) i jest przewodniczącym platformy socjalistyczno-socjaldemokratycznej konfederacji.

Naszym najważniejszym partnerem branżowym jest – w wyniku fuzji kopalnia-elektrownia-Federacja Związków Zawodowych Pracowników Energii Elektrycznej (VDSZSZ) należący do Federacji Autonomicznych Związków Zawodowych. Nasze podbranże działające we wspólnej

organizacji - w wyniku branżowego układu zbiorowego energetyki obejmującego również pracobiorców naszych zintegrowanych kopalń - utrzymują kontakty z VDSZSZ. Kontakty robocze oparte są o Komisję Dialogu Branżowego Energetyki.

Federacja Związków Zawodowych przemysłu Energetyki – którego przewodniczącym jest przewodniczący BDSZ – po początkowych trudnościach coraz dobitniej reprezentuje wspólne interesy organizacji członkowskich, swoim stanem liczebnym wykazuje siłę, i to pozwala na prognozowanie tego że w przyszłości federacja realizować będzie coraz więcej takich zadań, których żadna z organizacji członkowskich nie byłaby w stanie wykonać samodzielnie.

W branży górniczej działa Węgierska Federacja Górnictwa (MBSZ), która jest zawodową organizacją reprezentacji interesów, i poprzez członkostwo w niej przedsiębiorstw o krajowym zasięgu należących do branży reprezentuje całość górnictwa i zrzesza cały pion górniczy. W ramach Komisji Dialogu Branżowego w Górnictwie, której stroną pracobiorców stanowią przedstawiciele Węgierskiej Federacji Górnictwa prowadzone są rozmowy na temat powołania branżowego układu zbiorowego w górnictwie.

Zrzeszenie Węgierskiego Górnictwa i Hutnictwa (OMBKE) ma charakter zawodowy i naukowy i w swoim statucie deklaruje, że celem jego jest służyć powszechnym interesom węgierskiego górnictwa i hutnictwa, i zjednoczyć ich specjalistów. Ze względu na działalność podstawową nie prowadzi wielostronnej koordynacji interesów. Kontakty pomiędzy MBSZ i OMBKE obejmują tylko zagadnienia naukowe i zawodowe.

Węgierski Urząd Górniczy jest organem państwowym, koordynującym działalność komend górnich reprezentujących władzę w poszczególnych obszarach górniczych. Nadzoruje górnictwo i zgodnie z tym sprawuje kontrolę nad BPP w górnictwie. Ze względu na swój status reprezentuje interesy państwowe, w ten sposób jest poza kręgiem partnerskim branżowego układu zbiorowego choć przewodniczący Komisji Branżowego Dialogu Społecznego jest jednocześnie prezesem Urzędu.

W dziedzinie górnictwa istnieje jeszcze Krajowe Zrzeszenie Przedsiębiorców Górniczych oraz organizacja cywilna zwana Forum Górnicze, lecz żadne z nich nie uczestniczy w dialogu branżowym i ich zakres działania jest również bardzo wąski.

2. Kształtowanie się uzwiązkowienia:

Uzwiązkowienie BDSZ w wyniku seryjnych zamknięć kopalń wykazuje tendencję malejącą. W 2005 roku liczba podstawowych organizacji wynosiła 32 a uzwiązkowienie stanowiło 62,4%.

3. W przedsiębiorstwach średnich i wielkich wszędzie działa związek zawodowy. W górnictwie istnieje kilka spółek-przedsiębiorstw, w których zakresie działalności figuruje górnictwo. Są one spółkami z o.o. zatrudniającymi 1-2-3-4 osoby, w których faktyczną pracą produkcyjną wykonują podwykonawcy. Zbadaliśmy możliwość utworzenia związku zawodowego, ale z przyczyn w/w nigdzie nie istniały warunki określone w statucie do utworzenia podstawowej organizacji BDSZ.

4. Zestawienie danych dotyczących wyborów do rad zakładowych, komisji ochrony pracy i przedstawicieli w roku 2004

Miejsce pracy	Wybrani			W tym					Łącznie
	RZ	ZKP	Członkowie RZ	BDSZ	VDSZSZ	Liga	Zw.zaw."munkastanacs"	niezrzeszeni	
	liczba			Szt.					
Łącznie	21	10	133	114	11	-	-	8	133
Miejsce pracy	Komisja Ochrony Pracy		Członkowie Komisji Ochrony Pracy (os.)	Przedstawiciele Ochrony Pracy (os.)		Organizacja wystawiająca kandydaturę			

Łącznie (w 9 miejscach):	6	34	3	W 1 miejscu pracobiorby W 8 miejscach BDSZ
---------------------------------	----------	-----------	----------	---

Do rad nadzorczych spółek zawiązek zawodowy deleguje członka, ale taka praktyka na razie jest prowadzona w wielkich firmach (VERT, MERT).

5. 3 września 2003 roku BDSZ i rząd zawarły porozumienia dla rozwiązania problemów ludzkich pracobiorców górnictwa znajdujących się w trudnej sytuacji w wyniku otwarcia rynku energii elektrycznej. Owe porozumienie obejmowało temat zapobiegania redukcji miejsc pracy w górnictwie ponownego zatrudnienia pracowników dotkniętych redukcją etatów, ale zajmowało się również działaniami socjalnymi w przypadku nieuniknionego zmniejszenia zatrudnienia. Rząd podjął gwarancję na zabezpieczenie środków dla Funduszu Zatrudnienia w Przemśle Energii Elektrycznej oraz zachowania usług, instytucji kultury górniczej i pamięci kultury zawodowej na zamkniętych obszarach górniczych. .

Sygnotariusze uważali za ważne dalsze rozwijanie w oparciu o normy unijne dialogu socjalnego w górnictwie i energetyce. Ich zdaniem w toku opracowania koncepcji polityki energetycznej – z uwzględnieniem dyrektyw unijnych – należy zbadać możliwości wspierania produkcji energii elektrycznej opartej o krajowe nośniki energii.

- Branżowa Umowa Zbiorowa chroni pracobiorców górniczych pracujących w przemyśle energii elektrycznej. Umowa została podpisana przez strony pracobiorców, pracodawców i Komisję Dialogu Soc. w Energetyce i minister Pracy i Polityki Zatrudnienia rozszerzył ją na pracobiorców tej branży.

- Organizacje BDSZ stale walczyły o to aby pracowników chroniło porozumienie zbiorowe zawarte przez reprezentatywne organizacje pracobiorców i pracodawców.

To dążenie jednoznacznie miało na celu zapewnić znacznie mocniejszą od anyrobotniczych, antyzwiązkowych, indywidualnych kontraktów o pracę, osłonę dla pracowników. Największym wyzwaniem okresu prywatyzacyjnego było odpieranie przez związki zawodowe inicjatyw indukowanych przez kapitał, prób mających na celu osłabienie efektywności ochrony interesów pracowniczych.

O sile uderzenia związków zawodowych w miejscu pracy decyduje istnienie układów zbiorowych, ich siła, i jakość sformuowanych w nich uprawnień.

W przypadku większych firm – spółek te porozumienia mają swój ustalony porządek, ich roczny nadzór, zawarcie porozumień płacowych są formą walki pracy prowadzonej w danym miejscu pracy, przyjętą przez obie strony.

Pod względem miejsc pracy w górnictwie – tam, gdzie działa związek zawodowy – wszędzie istnieje układ zbiorowy. Układ ten podpisał w przedstawicielstwie pracobiorców przedstawiciel lokalnego górniczego związku zawodowego na podstawie upoważnienia członków.

Branżowy układ zbiorowy rozszerzony przez ministra pracy na wszystkich pracowników branży został zawarty w przemyśle energii elektrycznej. To zagwarantowało by w żadnym miejscu pracy nie można było zawrzeć umowy zbiorowej z gorszymi kondycjami od uprawnień sformułowanych w nim.

Odnosnie górniczych miejsc pracy poza sektorem górniczym po poprzednim kongresie również nie udało zawrzeć branżowego porozumienia branżowego z węgierską federacją górnictwa, stanowiącą reprezentację pracodawców. Teraz odbywają się w ramach Komisji Dialogu Branżowego rozmowy o zawarciu porozumienia tego szczebla.

Porozumienie płacowe zawarte w wyniku rocznych negocjacji płacowych stanowi integralną część układów zbiorowych. Zależy od efektywnej pracy związku zawodowego, zdolności akcyjnej, wyników danej firmy, gotowości do współpracy właścicieli lub ich przedstawicieli, że lokalna reprezentacja interesów ile może jeszcze „wskórać” ponad przyrost płacy określony w danym roku w Krajowej Radzie Koordynacji Interesów.

Najbliższa przeszłość potwierdziła, że pod wpływem zalecenia krajowego nie zawarto porozumienia płacowego, natomiast (na podst. w/w przyczyn) w wielu spółkach tym lepsze i korzystniejsze porozumienia mogły zawrzeć związki zawodowe (np. MERT, Kő-kavics, itp.).

W tych spółkach przywiązano dużą wagę do świadczeń poza płacowych i zamiany świadczeń w naturze na świadczenia pieniężne.

Wbrew naszym wysiłkom nie osiągnęliśmy poziomu płac unijnych, nie możemy zreferować o stopniowym zbliżeniu naszych płac do płac unijnych.

6. Układy Zbiorowe pokrywają 85% miejsc pracy. 90% górniczych oracobiorców jest pod osłoną układu zbiorowego.

7. Terenem szczyblu branżowego dla dialogu socjalnego są dwie branżowe komisje dialogu działające w pionie górniczo-energetycznym.

Komisja Branżowego Dialogu w Przemśle Energii Elektrycznej (VÁPB) przekształciła się z tej formacji, która z Federacją Pracodawców Spółek Przemysłu Energii Elektrycznej (VTMSZ) oraz ze współudziałem Związku Zawodowego Prac. Przemysłu Energii Elektrycznej (VDSZSZ) prowadziła dialog socjalny w energetyce. VAPB na początku każdego roku zawiera branżowe porozumienie płacowe i socjalne na dany rok, które stanowi załącznik dla branżowego układu zbiorowego dla przemysłu energii elektrycznej. Dokonuje aktualnych modyfikacji branżowego układu zbiorowego i omawia wszelkie zagadnienia dotyczące w jakiejś formie pracobiorców.

Przed utworzeniem Komisji Branżowego Dialogu w górnictwie interesy pracobiorców górnictwa nie chronionych przez VÁKSZ starały się zabezpieczyć na szczyblu branżowym odrębne porozumienia Węgierskiej Federacji Górnictwa. Wcześniej istniał branżowy układ zbiorowy podpisany w dniu 16 lipca 1992 przez MBSZ i BDSZ, obejmujący całość górnictwa węglowego, ale on z powodu zmian strukturalnych zaszyły w górnictwie stracił moc. Powstanie Komisji Branżowego Górniczego Dialogu Społecznego ponownie poruszyła możliwość zawierania Branżowego Układu Zbiorowego i w tej sprawie aktualnie prowadzone są uzgodnienia by na koniec roku móc doprowadzić do powstania branżowego układu zbiorowego w górnictwie. Komisja Branżowego Dialogu Społecznego odbywa regularnie posiedzenia i zajmuje stanowisko w zagadnieniach dotyczących górnictwa i jego pracowników (np. Narodowy Plan Rozwoju, dyrektywy unijne, kwoty Co2, „Narodowy Plan Rozdawania Kwot”, itp).

V. Wnioski

1. Węgry pod względem zasobów naturalnych są krajem średnio zaopatrzonym. Dziś już w wyniku globalizacji światowej nie ma przymusu produkcji pod względem licznych, krajowych surowców mineralnych, ale nasze zasoby naturalne stanowią część majątku narodowego, ich wykorzystanie lub zbadanie, zachowanie leży w długofalowym interesie gospodarki narodowej. Dlatego uważamy za ważne sporządzenie ustawy nie tylko o polityce energetycznej lecz i o polityce prowadzonej w zakresie surowców mineralnych, która rzecz jasna będzie w mocy nie tylko przez jedną kadencję parlamentarną.

Wyzwania Węgier w zakresie polityki energetycznej w przeważającej części są zgodne z problemami energetycznymi krajów niijnych. W UE udział importowanych węglowodorów jest wysoki, wkrótce osiągnie 70%, na Węgrzech ten udział już jest przekroczony. Kwestia bezpieczeństwa zaopatrzenia energetycznego staje się zagadnieniem coraz ważniejszym. Wcześniej pierszeństwo miała zasada najniższych kosztów, w latach następnych priorytet będą miały bezpieczeństwo zaopatrzenia i ochrona środowiska. W naszym kraju nie można – ze względu na warunki kraju - zastąpić energiami odnawialnymi węglowodorów w produkcji energii elektrycznej. Należy przemyśleć na nowo rolę węgla w produkcji energii elektrycznej w zwierniadle badań dotyczących „czystego węgla” i eksperymentów prowadzonych na skalę przemysłową. Przez stosowanie technologii proekologicznych, redukujących również emisję CO2, w Europie i prawdopodobnie na Węgrzech również mogą powstać warunki dla zwiększenia udziału węgla w produkcji, przede wszystkim na bazie lignitu.

Górnictwo węglowe

Górnictwo Węgier w minionych latach charakteryzowało się dwoistością. Pod względem całości górnictwa produkcja co roku wzrastała (w 2001 79,5 mln ton, w 2004 przekroczyła 86 mln ton), ale w ramach tego produkcja górnictwa węglowego zmalała (w 2001 14,1 mln ton, w 2004 11,3 mln ton).

Powodem tego było, że zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE od 1 stycznia 2005 roku, tylko posiadając zezwolenie mogą emitować CO₂ branże energetyczne. Z powodu nowej sytuacji wiele elektrowni musiało dokonać zmiany paliwa, elektrownie AES Borsodi Erőmű Rt, Lyukóháza Kft, i PANNONPOWER HOLDING Rt przestały produkować węgiel i przeszły na opalanie biomasą, co jednocześnie oznaczało zakończenie produkcji w kopalni Lencsehegyi Szénbánya Kft. Elektrownia Bakonyi Erőmű Rt stosowała węgiel importowany.

Przyczyną zamykania kopalń było i to, że w wielu miejscach zabrakło majątku węglowego dającego się ekonomicznie wydobywać, ale w znacznej mierze zdecydowało o zamknięciach rozporządzenie rządu Fidesz, które wg srogiemu porządku określiło termin zamykania poszczególnych kopalń. Wynikiem związkowego dochodzenia interesów było, że w kilku kopalniach udało się przedłużyć funkcjonowanie i opóźnić zamknięcie. Od 1 stycznia 2005 roku na Węgrzech przestało istnieć górnictwo czarnego węgla kamiennego, brunatny węgiel kamienny wydobywany jest jedynie w kopalni elektrowni VERTES w Markushegy, produkcja lignitu prowadzona jest w kopalni elektrowni Mátrai Erőmű Rt w Visonta i Bükkábrány.

Bardzo ważnym zagadnieniem jest kwota CO₂ dwóch elektrowni. Jeżeli te spółki otrzymają zapotrzebowaną kwotę, to wtedy produkcję będzie można kontynuować w formie niezmięnionej. Oznacza to, że stan liczebny górnictwa węglowego i lignitu w tych 2-ch spółkach może ulec tylko minimalnej zmianie w przyszłości, ze strony surowcowej dane są wszelkie warunki dla produkcji. Ten bardzo poważny majątek mineralny w postaci lignitu może doprowadzić do budowy nowej elektrowni na bazie lignitu lub rozbudowy istniejącej elektrowni.

Należy się zastanowić nad rozpoczęciem rozmów dotyczących użytkowania majątku lignitowego o wielkiej wartości z Torony (poprzednio zaawansowane rozmowy miały miejsce ze stroną austriacką i powstało kilka opracowań w tym temacie).

Należałoby również rozpocząć rozmowy - w formie rozpisania przetargu międzynarodowego lub rozbudowy rozwoju słowacko-węgierskiego - dotyczące wydobycia majątku węglowego w Dubicsány, wynoszącego 50 mln ton i posiadającego częściowo odkryte, sprzyjające warunki przyrodnicze.

Po transformacji ustrojowej wiązano duże nadzieje z uzyskaniem i sprzedażą kwasu huminowego znajdującego się w węglu brunatnym z obszaru Balinka i Dudar. Kwestię tę należy zbadać na nowo. Przypuszczalnie byłby na niego popyt nie tylko u nas lecz w licznach krajach zagranicznych, przy odpowiednim PR.

W rocznym bilansie majątku mineralnego Węgierskiej Służby Geologicznej od kilki lat występuje niniejszy tekst: w zagłębiu Mecsek wybitne znaczenie ma fakt, iż złoża węglowe zawierają znaczną ilość gazu metanowego związanego z węglem, geologicznie prognostyzowanego na 50m³/ton ilość dającego się wydobywać CH₄ wynosiłaby prawdopodobnie 120 mld m³. Niestety dotychczasowe eksperymenty – mimo korzystania z prac zagranicznych ekspertów – nie dały rezultatów ale tematu zamknąć nie wolno.

Po prywatyzacji DUNAFERR ponownie może się pojawić popyt na węgiel koksujący, w związku z tym należałoby wytyczyć na porządek dzienny kwestię zagłębia z Mecsek.

Kopalnictwo boksytów

O wizerunek przyszłości majątku boksytowego decyduje to, że branża tlenku glinu MAL SA zgłosiła zapotrzebowanie 550 kt, co kopalnictwo boksytów zabezpieczy z kopalni HALIMBA II DNY zrealizowanej w latach 2001-2005 z własnych środków (łącznie inwestycja po cenach 2002 roku 2003,7 Mft) i z małych kopalń głębinowych. Oprócz tego ważnym zadaniem będzie do 2006 roku rekultywacja obszarów górniczych sprzed 1996 roku, co ma być zrealizowane ze względu na zawartą umowę prywatyzacyjną.

Kopalnictwo rudy i minerałów

W wyniku badań głęboko leżących złóż rudy metali nieżelaznych w Recsk w przypadku sprzyjających cen rudy miedzi można byłoby rozwijać znaczny pion przemysłowy, gdzie przy miedzi, ołowiu i cynku można byłoby wykorzystywać komponenty rudy (molibden, złoto, srebro, ren, telur) oraz piryt stanowiący znaczną ilość w miejscu występowania. Dlatego było słuszne niepodważenie kopalni. W przypadku stworzenia przez ceny światowe miedzi warunków dla intratnego wydobycia rudy, przez wciąganie kapitału można też stworzyć warunki dla otwierania kopalń.

W minionych latach nie było u nas produkcji rudy metali nieżelaznych, rudę metalu czarnego (ruda manganu) produkowano tylko w Úrkút i w tej dziedzinie nie można się spodziewać istotnej zmiany.

W trakcie wydobywania surowców mineralnych należy mieć na względzie aspekty zrównoważonego rozwoju, gospodarkę środowiskową i wzrastające wymogi jakościowe produkcji materiałów podstawowych i wyrobów gotowych. Z powodu trwałej zmiany klimatycznej coraz bardziej potrzebne jest subsydiowanie badań geologicznych.

Kopalnictwo uranu ustało od podat dziesięciu lat, ale badania w obszarach górniczych są prowadzone co może zapewnić zdeponowanie odpadów powstałych w Elektrowni Jądrowej PAKS. Prace rekultywacyjne są stale prowadzone.

W interesie zachowania i rozszerzenia uzyskanych uprawnień górniczych w działalność w zakresie reprezentacji interesów należy w większej mierze wciągać pracobiorców nowopowstałych spółek.

Kopalnictwo kamieni i żwiru

Produkcja niemetalicznych surowców mineralnych z roku na rok wzrosła. Po spektakularnym wzroście zapotrzebowanie budownictwa drogowego i mieszkaniowego może osiągnąć określony poziom co prognozuje stagnację produkcji podbranży.

*

Nasz związek zawodowy uważa za ważne wmontowanie planów przez nie sformułowanych do Narodowego Planu Rozwoju, a jednocześnie uważamy, że przy zapewnieniu potrzebnej do działalności elektrowni kwoty CO₂ i zapewnieniu przez rząd systemu warunków działania minimum do 2014 roku (ze strony surowcowej choćby do 2020) elektrowni Vértesi Erőmű SA przerwany zostanie „niski lot” górnictwa i od 2005 do 2009 mogą być zapewnione niezakłócone warunki funkcjonowania.

2. Przyszłość Węgier wiąże się z UE. Jest szansa historyczna osiągnięcia „zachodniego” poziomu. W tym odważną rolę odgrywać będzie wykorzystanie funduszy strukturalnych i spójności oraz skuteczna realizacja drugiego Narodowego Planu Rozwoju.

Na barki związku zawodowego górnictwa w przyszłości spada jeszcze większy ciężar, jego odpowiedzialność za swoich członków wzrośnie. Związkowe dążenia mające na celu zachowanie górniczych miejsc pracy są utrudniane przez postulaty unijne występujące w ochronie interesów, różne dyrektywy naciskające na górnictwo, ograniczenia dot. Ochrony przyrody i środowiska.

Jedną z najważniejszych zadań następnego okresu będzie zachowanie naszych osiągnięć, nie tracić – przy sprostaniu srogim wymogom unijnym – górniczych miejsc pracy i efektywna obrona interesów wspólnie z naturalnymi sojusznikami.

Naszą walkę o urzeczywistnienie interesów nadal zechcemy prowadzić zrzeszeni w MSZOSZ jako jego organizacja członkowska. Ważny jest dla nas udział w federacji przemysłowo-energetycznej, wspólna praca i mocna współpraca.

Związek zawodowy górników – zgodnie z tradycjami historycznymi – uważa za ważne konsekwentną reprezentację lewicowych wartości, przy zachowaniu swojej niezależności i neutralnej postawy wobec partii.

Należy w pełni wykorzystywać możliwość kumulowania dotychczasowej pracy – wykonanej w ramach Komisji Branżowego Dialogu Społecznego - przedstawicieli pracodawców i pracobiorców. Musimy doprowadzić do stworzenia przez branżową komisję dialogu w górnictwie układu zbiorowego dla przemysłu, który zagwarantuje w dziedzinach dotąd niepokrytych ochronę pracobiorców przez porozumienie średniego szczebla. W Komisji Dialogu Energetycznego nadal powinniśmy mocno reprezentować urzeczywistnienie interesów górników pracujących w przemyśle energetycznym.

Przyszłość potwierdzi czy nasze dążenie mające na celu powołanie Krajowej Federacji Samorządów Osad Górniczych będzie i w jakim stopniu wykorzystywane w zachowaniu tradycji górniczych oraz w eksploataowaniu kolektywnych miejsc dla pracobiorców i emerytów, w radzeniu sobie z problemami urazów towarzyszących utracie miejsc pracy, poszukiwaniu rozwiązań.

Związek Zawodowy Pracowników Górnictwa i Energetyki w przyszłości również pragnie pozostać najbardziej wiarygodnym i wykazującym najawiększą siłę przedstawicielem pracobiorców górniczych żyjących z pensji i odeszłych z górnictwa na emeryturę.

Spółeczeństwo górnicze słusznie oczekuje od BDSZ opowiedzenia się za jego interesem, wykorzystywanie wszelkich ustawowych środków, i zachowaniem osiągnięć i uprawnień górniczych zdobytych w ciężkich i trudnych walkach.

Związek zawodowy górników jest gotów tak jak to zadeklarował w swoim programie sprostać tym słusznym wymogom, potrzebom wynikających z zaufania i oczekiwaniom by przez realizację zvedowanych na niego przez członkostwo zadań merytorycznie i efektywnie służyć interesom całej społeczności górniczej, pracowników zatrudnionych w górnictwie i emerytów odeszłych z górnictwa.

Związek Zawodowy pracowników górnictwa i energetyki opierając się o wiekowe tradycje, doświadczenia i wyniki przodków, wierząc w swoje siły, łącząc się ze swoimi sojusznikami może przystąpić z sukcesem do realizacji zadań następnego okresu.

Związek Zawodowy Pracowników Górnictwa i Przemysłu Energetycznego